

Wie morgen leeft, wie morgen zorgt

INTERVIEW WERKKAMP YDE

- Open dag bij werkkamp Yde uit de Tweede Wereldoorlog
- Dagboek van gevangene zorgt voor informatie

Door Annique Oosting

Yde Het regent veel in december 1944. De kinderen uit Yde hebben tijd over, maar spelen amper buiten. Ze hoeven niet naar school. Het schoolgebouw staat sinds enkele maanden achter hoge, roestige palen met prikkeldraad. De school is niet groot. Vier lokalen, een zolder. Toch verblijven er die winter gemiddeld zo'n 230 gevangenen in het gebouw aan de Norgerweg.

Achter dat prikkeldraad en achter de deuren stinkt het. De vier lokalen zijn ingericht als slaapzalen. Geen matrassen, geen bedden. De gevangenen slapen op zand en stro. Dat spul wordt slechts eens per twee maanden vervangen en is dus een broeinest van ongedierte. Vlooiën en luizen zijn normaal. Elk lokaal heeft een kachel en tafel. Op de gang zijn wc's. Voor kinderen welteverstaan. En één fonteintje. 's Ochtends staat er dan ook een lange rij om te wassen. Al hebben niet alle gevangenen de persoonlijke hygiëne hoog zitten.

Informatie over het werkkamp in Yde bestond eigenlijk niet. Het vergeten stukje geschiedenis uit de Tweede Wereldoorlog werd zichtbaar gemaakt door het dagboek van Eelke Dijkstra. "We konden niets vinden over deze periode. En we hebben echt goed gezocht. Pas toen Eric Dijkstra met het dagboek van zijn grootvader aanklopte bij ons hebben we een goed beeld gekregen van dit kamp", vertelt Tinus Mensies (81) uit Yde, van de Historische Kring Yde-De Punt. Dijkstra en de Historische Kring houden morgen samen open dag. Belangstellenden kunnen het dagboek lezen en een kijkje nemen in het schoolgebouw, nu beter bekend als het dorps huis van Yde aan de Norgerweg 133.

Het dagboek is nauwkeurig en schetst een dagelijks leven vol onzekerheid, hard werken en weinig eten. Eric Dijkstra uit Zuidwolde deed eerder stamboomonderzoek en pakte twee jaar terug het dagboek van zijn opa erbij. Het hele document is uitgetypt. Dijkstra trok verhalen na, zocht meer informatie en bundelde uiteindelijk de krachten met de Historische Kring. Hierdoor is inmiddels veel meer over het werkkamp bekend. En druppelden langzaam de reacties van nabestaanden binnen. Dijkstra: "Het beeld is bij iedereen hetzelfde: het was hier zwaar. Veel mensen waren angstig. De Duitsers dreigden constant met straffen. Ik hoorde deze week dat één van de geestraften na 70 jaar nog nachtmerries had."

Het werkkamp in Yde werd waarschijnlijk in september 1944 ingericht. De gevangenen moesten loopgraven of andere verdedigingswerken maken in Drenthe. Het werk was soms ver weg. "We

moeten ongeveer een uur lopen, eer we bij het werk zijn. Het land is daar ter plaatse erg drassig. Velen met lekke schoenen en klompen zijn dan ook doornat", schrijft Eelke Dijkstra op 20 november 1944.

De gevangenen waren mannen. Sommige hadden ondergedoken gezeten om de Duitse werkplicht te omzeilen. Dagboekschrijver Eelke Dijkstra zat de eerste dagen in de gevangenis van Leeuwarden, om daarna naar Yde te worden gebracht. De mannen kregen betaald voor hun werk, maar mochten het kamp niet verlaten. "Er werd veel bedreigd. Dat de familie opgehaald zou worden als je ontsnapte bijvoorbeeld", vertelt Dijkstra.

Toch ontsnapten er flink wat gevangenen. "De beveiliging was niet heel goed. Maar door de represailles bleven veel mannen toch gewoon binnen", vertelt Ab Hingstman (72) uit Yde, ook van de Historische Kring. De meeste gevangenen zaten enkele maanden vast. In

maart 1945 werd het kamp opgeheven.

Hoewel Mensies in Yde woonde tijdens de Tweede Wereldoorlog kan hij zich weinig herinneren van het kamp. "Alleen dat die mannen 's ochtends langs marcheerden. In groepen, drie naast elkaar. Ze zagen er ruig uit. Sommigen schoren zich nooit. Het was een verlopen groepje", vertelt Mensies.

De gevangenen praatten na de oorlog weinig over hun tijd in het kamp. Dijkstra: "Dat hoor ik van veel kinderen en kleinkinderen. Er werd niet over de gevoelens gepraat en al helemaal niet over angsten. Pas de laatste tijd komen de verhalen los."

Maar dat die angsten er wel degelijk waren, blijkt uit het dagboek van Eelke Dijkstra. Op 7 december 1944 schrijft hij: "De Duitsers dreigen, dat morgen de gehele ploeg door het water zal worden gejaagd... ..Wie morgen leeft, wie morgen zorgt."

▲ De school in Yde vlak voor de oorlog, voordat het een werkkamp werd.

Eigen foto

▼ Vanaf links Wessel Hofstee van het dorps huis, Ab Hingstman, Tinus Mensies en Eric Dijkstra met de attributen waarmee de toenmalige dwangarbeiders aan de slag moesten voor de Duitsers. Foto: Peter Wassing

” Ze zagen er ruig uit. Sommigen schoren zich nooit. Het was een verlopen groepje

Open dag

De open dag van Werkkamp Yde begint morgen om 13.00 uur en is in het dorps huis van Yde aan de Norgerweg. Bezoekers kunnen onder meer het dagboek lezen en spullen uit het kamp bekijken. De tentoonstelling is kleinschalig en gratis. Het dagboek van Eelke Dijkstra is te lezen op www.werkkampyde.nl.

◀ De plattegrond van het lokaal waarin Eelke Dijkstra slaapt. Hij slaapt links onderin. Eigen tekening

